

MOSTRATGE INTRASESSIONAL:

REGLES DE REGISTRE DE SUBJECTES

Són regles referides a la sessió, no al conjunt de la investigació. Especifiquen el patró de seguiment d'un o més **subjectes** al llarg de cada una de les sessions; és a dir, determinen en quin moment de la sessió l'observador ha de recollir informació referida a cada un dels subjectes sota observació (es sobreentén, per tant, que no necessàriament cada subjecte ha d'estar sota observació durant *tota* la sessió).

Distingirem 7 estratègies de mostratge intrasessional de subjectes que es tradueixen en 7 diferents regles de registre:

1) Ad libitum: *És un mostratge sense regles, és a dir, tenen la regla de registre de no tenir regles.*

Està justificat quan les condicions d'observació són molt difícils o el registre és improvisat. En tot cas, cal intentar satisfer dues exigències bàsiques: recollir el màxim d'informació de cada subjecte i recollir aproximadament la mateixa informació de cada subjecte.

Quan les condicions permeten l'aplicació de estratègies sistemàtiques de registre, tenim les següents possibilitats de mostratge:

2) Mostratge focal: O1 / S1 : *Un sol observador seguirà i observarà un sol subjecte al llarg d'una o diverses sessions senceres.*

No té importància quin subjecte registri en altres sessions diferents. Podria esdevenir-se, per exemple, que el subjecte 1 fos observat en la sessió 1, el subjecte 2 en la sessió 2, el subjecte 3 en la 3, i així successivament. El mostratge continuaria sent focal a l'interior de cada sessió.

Lògicament, el subjecte focal ve imposat de manera natural quan en la situació de registre hi ha un únic individu (estudi de cas). Quan observem un grup i ens interessen subjectes individuals, el mostratge focal és la millor solució, en el ben entès que demana un seguiment integral del subjecte al llarg de tot el temps de la sessió, cobrint així tota la variabilitat de la seva conducta dintre de aquest marc temporal.

Per descomptat, el fet d'observar un subjecte en una sessió (diguem, dilluns) i no en una altra (diguem, divendres) en la que s'observa un subjecte diferent, ens impedeix cobrir tota la variació de la seva conducta *al llarg del període de registre*. Si el subjecte és únic, això no s'esdevindrà perquè el seguirem durant totes les sessions. Si és un entre molts, es pot intentar un contrabalanceig,

distribuïnt els subjectes en les sessions de forma que tots hagin estat registrats el mateix nombre de sessions en totes les ubicacions temporals que són font de variació.

3) Mostratge n-focal: n (O_1 / S_1) : Diversos observadors (n observadors) registraran diversos subjectes en una o diverses sessions, de tal manera que cada observador s'ocuparà d'un sol dels referits subjectes en cada una de les sessions en les que registri.

S'aplica, per tant, la regla focal "un observador/un subjecte", tantes vegades com observadores hi hagi.

En altres mots, es tracta d'un mostratge focal en el que intervé més d'un observador, la qual cosa hauria de reduir o solucionar la major part de biaixos que amenaçaven el mostratge focal. En efecte, a fi d'evitar o suavitzar el problema de que els subjectes siguin observats en sessions sotmeses -potser- a condicions distintes, ara, en el mostratge n-focal, cada un dels observadors atindrà a un dels subjectes dintre de cada sessió. La limitació radicarà en la proporció entre nombre d'observadors i de subjectes: si hi ha més subjectes que observadors, de nou es reproduiran les limitacions a les que al·ludíem en el mostratge focal, atès que no tots els subjectes podrien ser observats en la mateixa sessió. I, en general, continuarà sent difícil que hi hagi prou observadors per tal que tots els subjectes siguin observats en totes les sessions.

Altres inconvenients d'aquesta tècnica: 1) la *reactividad* que, en la persona estudiada, provocarà segurament un major nombre d'observadors (excepto si es partís d'una gravació audiovisual); 2) la necessitat de garantir que aquests diversos observadors empenen de la mateixa manera el sistema de categories i el tipus de segmentació utilitzada, exhibint *graus de concordància* o acord acceptables (bloc 6).

4) Mostratge multifocal o d' "escombrat" (*scan*): O_1 / S_k : Un sol observador observa diversos subjectes (és a dir, k subjectes) al llarg de cada una de les sessions, en un sol cicle o torn.

"Diversos" subjectes sol significar "tots" els subjectes presents, assignant a cada un d'ells una tanda o número d'ordre. Per consegüent, aquesta tècnica permetrà solucionar una part important dels problemes de biaix deguts al fet d'observar uns subjectes en unes sessions, i altres, en altres sessions, ja que ara tots els subjectes són observats en totes i cada una de les sessions, encara que només sigui una vegada o durant una part de la sessió.

Precisament, però, poden presentar-se biaixos deguts a l'ordre concret en que són registrats els subjectes. Sovint la situació dels subjectes no és igual al principi de la sessió que al final, o al mig d'ella (cansament, reactivitat, etc.). Una via d'actuació que esquivaria el problema seria anar variant l'ordre en el que es registren els subjectes en les successives sessions, de manera que, al final, tots haguessin estat observats en la mateixa fase de la sessió, una o diverses vegades (tècniques de contrabalanceig, aleatorització, etc.). Això, és clar, no eliminaria els efectes de sessió...

Així, en una sessió de 20 minuts amb 5 subjectes, podríem registrar:

El subjecte 1 al llarg dels primers 4 minuts;
el subjecte 2 en els segons 4 minuts (del minut 5 al 8);
el subjecte 3, del minut 9 al 12;
el subjecte 4, del 13 al 16;
el subjecte 5, del 17 al 20.

Per aquesta via aconseguiríem observar els cinc subjectes. Per tal que la informació obtinguda no fos afectada per l'ordre podríem anar variant aquest correlativament o aleatòriament en la segona sessió, en la tercera, etc..

5) Mostratge multifocal amb cicles: (O1 / Sk) x : Un sol observador observa diversos subjectes (és a dir, k subjectes) al llarg de cada una de les sessions, en x cicles o torns ($x > 1$; més d'un cicle o torn).

Ara el procediment serà igual que en el cas anterior excepte en que cada subjecte serà observat més d'una vegada per sessió. Per tant, necessàriament, això exigeix que hi hagi més d'un cicle o torn en cada sessió. En els diferents torns podem o no anar variant l'ordre amb el qual es registren els diferents subjectes. Aquesta estratègia eliminarà gairebé tots els biaixos del tipus que hem anat comentant, però complicarà una mica el registre (llevat que ens basem en una gravació o filmació).

Parem atenció en l'exemple següent, desenvolupat a partir de l'exemple anterior de 4). Suposem que establim 2 torns ($x = 2$) en comptes d'un. Llavors disposarem de 2 *rotacions* de 10 minuts cada una, amb tandes o *torns* de 2 minuts per a cada subjecte. El pla de registre seria aquest, per a un sol observador:

Rotació 1

Subjecte 1 (minuts 1-2)
Subjecte 2 (minuts 3-4)
Subjecte 3 (minuts 5-6)
Subjecte 4 (minuts 7-8)
Subjecte 5 (minuts 9-10)

Rotació 2

Subjecte 1 (minuts 11-12)
Subjecte 2 (minuts 13-14)
Subjecte 3 (minuts 15-16)
Subjecte 4 (minuts 17-18)
Subjecte 5 (minuts 19-20)

Amb 3 rotacions encara cobriríem millor la variabilitat dintre de la sessió. Perfeccionaríem el procediment si en cada rotació anéssim variant aleatòriament o segons un pla de contrabalanceigs el número d'ordre de cada subjecte.

6) Mostratge n-multifocal: n ($O1 / Sk$) : Diversos observadors observen diversos subjectes (és a dir, k subjectes) al llarg de cada una de les sessions, en un sol cicle o torn. El nombre k de subjectes ha de ser múltiple de n , el nombre d'observadors ($k = wn$). En general s'entén que cada observador observa el mateix nombre de subjectes.

L'estratègia té com a base la de la modalitat 4), però ara comptem amb n observadors que es reparteixen equitativament els subjectes, o subgrups de subjectes, en cada sessió, tenint present que cada subjecte només pot ser registrat per cada observador una vegada, o sigui, al llarg d'un cicle o tanda únic.

Vegem-ne un exemple. En una sessió de 30 minuts amb 6 subjectes, dos observadors ($n = 2$) podrien haver distribuït el seu treball de la següent manera:

<u>OBSERVADOR 1</u>	<u>OBSERVADOR 2</u>
Subjecte 1 (minuts 0-10)	Subjecte 4 (minuts 0-10)
Subjecte 2 (minuts 11-20)	Subjecte 5 (minuts 11-20)
Subjecte 3 (minuts 21-30)	Subjecte 6 (minuts 21-30)

Les dificultats d'un mostratge d'aquesta classe són les d'un mostratge multifocal i n -focal conjugats: complicació de la planificació i de l'execució correcta d'aquesta. Els seus avantatges ja han estat comentats i apunten a la completa cobertura de la variabilitat de subjectes i conducta en l'interior de les sessions. Si, a més, anéssim variant l'ordre dels subjectes en cada sessió, cobriríem també la variabilitat de sessió a sessió.

7) Mostratge n-multifocal amb cicles: n ($O1 / Sk$) x : Diversos observadors observen diversos subjectes (és a dir, k subjectes) al llarg de cada una de les sessions, en x cicles o torns ($x > 1$; més d'un cicle o torn). El nombre k de subjectes ha de ser múltiple de n , el nombre d'observadors ($k = wn$). En general s'entén que cada observador observa el mateix nombre de subjectes i que el nombre de cicles ha de ser igual per a tots els subjectes.

Compliquem una mica més la modalitat de registre anterior, afegint-hi ara la possibilitat de fer més d'un cicle de registres a cada subjecte.

L'exemple anterior (modalitat 6)) es podria perfeccionar amb 2 cicles de registre per a cada observador, cada un amb els subjectes que li corresponguessin:

OBSERVADOR 1

Cicle 1

Subjecte 1 (minuts 0-5)
Subjecte 2 (minuts 6-10)
Subjecte 3 (minuts 11-15)

Cicle 2

Subjecte 1 (minuts 16-20)
Subjecte 2 (minuts 21-25)
Subjecte 3 (minuts 26-30)

OBSERVADOR 2

Cicle 1

Subjecte 4 (minuts 0-5)
Subjecte 5 (minuts 6-10)
Subjecte 6 (minuts 11-15)

Cicle 2

Subjecte 4 (minuts 16-20)
Subjecte 5 (minuts 21-25)
Subjecte 6 (minuts 26-30)

Els avantatges i desavantatges d'aquesta modalitat són semblants als de la 6), corregits i augmentats. Portar a terme aquest registre elimina molts biaixos però obliga a un entrenament considerable dels observadors. La dificultat, com sempre, serà menor si treballem sobre material audio o audiovisual.

SÍNTESI

Els criteris de classificació del tipus de mostratge de subjectes són, doncs, en resum:

- Nombre de subjectes observats per sessió: un o més d'un.
- Nombre d'observadors per sessió: un o més d'un.
- Nombre de cicles en els que són observats els subjectes: un o més d'un.

Aquests criteris es poden resumir a la següent taula:

	1 subjecte / sessió	≥ 2 subjectes / sessió	
		Sense torns o cicles	Amb torns o cicles
1 observador	<i>Focal</i>	<i>Multifocal</i>	<i>Multifocal x</i>
≥ 2 observadors	<i>n-Focal</i>	<i>n-Multifocal</i>	<i>n-Multifocal x</i>